

Tydal kommune

Kommunedelplan for kultur 2012-2026
KULTUR TIL TUSEN

Innhold

KAPITTEL 1: INNLEDNING	2
KAPITTEL 2: VISJON OG MÅL	5
KAPITTEL 3: STRATEGIER	7
MÅL 1: TRIVSEL OG BOLYST.....	8
1.1 Gode lokale kulturtilbud.....	8
1.2 Styrke frivilligheten	13
1.3 Åpent og inkluderende lokalsamfunn	15
MÅL 2: KREATIVITET OG UTVIKLING	16
2.1 Gode kulturarenaer	16
2.2 Kultursamarbeid	25
2.3 Tilrettelegging for utøvende kultur og kulturnæring	26
MÅL 3: LEVENDE KULTURARV	28
3.1 Sikre kulturarven	29
3.2 Formidle kulturarven.....	31
3.3 Videreutvikle kulturarven.....	39
MÅL 4: STEDSUTVIKLING OG ESTETIKK	40
4.1 Stedsutvikling for gode møteplasser og opplevelser	40
4.2 Estetiske uterom og bygg	41
Vedlegg: Ønsker fra spørreundersøkelse	43

Foto forsiden: "Syltoppen" og "Brekka bygdetun": Mattias Jansson.

"Tornado Gold" og "Miriam og Sie Gubba" fra Tydalsfestivalen 2011: Simen Dahlseng Østby.

"Tydals J 16- kretsmestere i fotball oktober 2011": Rita Hilmo." Karolinerspelet": Bernt Kulseth.

KAPITTEL 1: INNLEDNING

Kulturplan for Tydal kommune 2012-2026 er en kommunal delplan for kultursatsingen og et styringsdokument for årlig rullering av handlingsplan for kultur. Konkrete tiltak for de første fire år er utredet i egen handlingsplan for 2012-2015.

Kulturplanen er utarbeidet i henhold til mandat i kommunestyresak 39/10 og omhandler visjon og mål for kultursatsingen i et 10-15 års perspektiv. Planen omhandler det utvidede kulturbegrep, som også omfatter idretten og viser kulturens betydning for næringsbaserte aktiviteter og helse og forebyggende arbeid. Forholdet mellom offentlig og privat drift innenfor enkelte satsinger er derimot ikke drøftet direkte i planen, da dette ble vurdert til å være en prosess som krever større medvirkning fra frivillige og er derfor foreslått som eget tiltak i planen.

Visjon og mål for kultursatsingen er utarbeidet på bakgrunn av statusanalyser av lokalsamfunn og lokalt kulturliv, samt føringer i nasjonal lovgivning, lokale og regionale planer. Et viktig fokus har vært å fremheve kulturens rolle i forhold til å oppnå Tydal kommunes overordnede mål. Et sentralt tema er derfor ønsket om en positiv befolkningsutvikling, og viktigheten av et aktivt kulturliv for å skape trivsel og utvikling.

Satsinger i planen er vurdert ut ifra ønsket om å styrke de deler av kulturfeltet som er kritiske faktorer for videre utvikling av lokalt kulturliv og kulturnæring. Kulturarven er et stort satsingsområde, likeså styrking av frivilligheten og kulturarena for musikk og scene.

Kulturplanen legger frem strategier for hvordan man skal jobbe med kultur fremover, men fremmer ikke forslag til hvordan kommunens kulturarbeid skal organiseres. Arbeidsgruppa ønsker likevel å anbefale økte personalressurser til kommunal kulturavdeling for å sikre at planen blir fulgt opp. Planen legger opp til økt aktivitet innen vern og formidling av kulturarven, støtte til frivillige, koordinering av kulturarenaer, aktiv deltakelse i eksterne kulturnettverk og oppsøkende virksomhet i forhold til eksterne støtteordninger for kultur.

Rådmannen har ansvar for å følge opp planen. Handlingsplanen rulleres årlig sammen med økonomiplan.

Prosess og medvirkning

Arbeidet med kulturplan for Tydal kommune kom i gang etter ønske fra kommunestyret om en helhetlig plan for kultursatsingen. Etter en temadebatt om kultur vedtok kommunestyret i K-sak 39/10 å sette ned en arbeidsgruppe for å utarbeide kulturplan for Tydal kommune.

Arbeidsgruppen har bestått av tre representanter fra kommunestyret, samt en representant fra henholdsvis musikkråd og idrettsråd.

Ingrid Haarstad, leder

Ingjald Græsli

Lars Græsli

Lars Lien, Musikkrådet

Arvid Magnar Græsli/Eivind Østbyhaug, Idrettsrådet

Planarbeidet startet opp i oktober 2010. Fagsjef Næring og Kultur fungerte som sekretær for gruppen frem til egen prosjektleder for kulturplanen ble engasjert i mai 2011.

Det frivillige kulturlivet har vært aktivt involvert i prosessen. I mars 2011 avholdt arbeidsgruppa et åpent møte med frivillige lag og organisasjoner der det var anledning til å komme med innspill til kulturplanen. Lag og organisasjoner har også deltatt i en spørreundersøkelse som omhandlet statuskartlegging og ønsket kultursatsing. Resultat av spørreundersøkelsen er lagt med som vedlegg i planen.

For øvrig har representanter for relevante grupper og råd, kommunale enheter og næringsliv vært involvert både i kartleggingsprosessen og fått kommet med innspill til mål og strategier. Fylkeskommunen er rådført underveis i forbindelse med planlegging for idrettsarena og vern og formidling av kulturarven.

Sentrale føringer

Kulturloven (2007) fastsetter offentlige styresmakters ansvar for å fremme og legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet.

Overordna mål for Tydal kommune (2010) er styrende og forpliktende for all kommunal planlegging. Mål som anses som relevant for kulturplanen:

- Tydal ønsker å bestå som egen kommune.
- Tydal kommune skal være aktiv og målrettet i sitt interkommunale samarbeid.

- Vi skal skape et moderne lokalsamfunn med gode tilbud til innbyggerne i alle aldre og alle som besøker kommunen.
- Folketallet i kommunen må stabiliseres og helst økes.
- Vi skal lage gode rammebetingelser for lokalt næringsliv og yte bistand gjennom kommunale virkemidler.
- Tydal skal være et trygt sted å bo og besøke. Vi skal prioritere
 - holdningsskapende og helsefremmende tiltak
 - kulturelle tiltak for alle deler av befolkningen.
- All bruk av natur og ressurser skal bygge på hensynet til en bærekraftig utvikling.
 - Utmarksområdene skal forvaltes ut fra forsvarlig balanse mellom bevaring, aktivitet og næring.
 - Vurdering av energi, miljø og klimatilak skal være obligatorisk i alle planer og for alle større tiltak som gjennomføres i kommunen.

Trøndelagsplanen Felles fylkesplan 2009-2012: *Kreative Trøndelag- her er alt mulig uansett* omhandler blant annet satsing på en balansert utvikling i regionen med samhandling og forståelse mellom by og land. Foreløpig utkast til regional planstrategi for Sør-Trøndelag 2012-2016 legger også føringer for hvordan satse på kultur, folkehelse og næring i distriktene.

Annen relevant lovgivning og sentrale føringer er nevnt tematisk under hvert delmål.

Status

Tydal kommune ble av Dagbladet kåret til Norges beste kommune i 2011. **Borgerundersøkelsen 2010** (Værnesregionen og Innherred samkommune) viser tilfredshet blant innbyggerne i forhold til kommunale tjenester. Her skårer Tydal kommune lavere enn regionen og Norge generelt når det gjelder næringsutvikling og kultur. Tydal skårer 93 av 100 på tilfredshet i forhold til barnehage tilbudet, men bare 56 av 100 på tilfredshet i forhold til kulturtilbudet.

Befolkningsutviklingen i Tydal er ikke på det nivå man kunne ønske i forhold til overordna mål for Tydal kommune. Pr. 1.1.2011 var innbyggertallet i Tydal kommune 868 personer. Kommunen har gjennomsnittlig hatt et fødselsunderskudd i mange år, men denne nedgangen utgjør ingen dramatisk endring i folketallet årlig. Nettoinnflytting har vært positiv siden 2008, og bidrar til at folketallet har hatt en svak økning de siste tre år. KS Demografirapport for 2010-2015 gir oss derimot grunn til å forvente en aldrende befolkning de neste årene, med nedgang i antall barn og unge i aldersgruppen 6-15 år.

Utfordringer og muligheter

Kulturtilbud:

- Kommunale kulturtilbud er godt ivaretatt i forhold til kommunens størrelse, men må fornyes i takt med tiden.
- Det generelle kulturtilbudet er avhengig av innsats fra ildsjeler og frivillige.
- Det er en utfordring å opprettholde aldersbestemte kulturtilbud for en minkende barnegruppe.
- Samordning og samarbeid kan bli bedre. Et utstrakt samarbeid mellom kommune og frivillige vil kunne utnytte ressursene til felles beste.

Kulturarena:

- Aktiviteter innen musikk, dans og drama mangler scenearena.
- Samordning mellom grendene, videreutvikling av eksisterende bygg og stedsutvikling rundt eksisterende arena er en mulighet for bedre ressursutnyttelse.

Kulturarv:

- Bærer preg av lite satsing de siste år, og trenger et løft med hensyn til sikring av kulturhistorisk materiale og vern av bygninger.
- Museet mangler hovedutstilling og personalressurs.
- Museumsområdet har ubrukt potensial.
- Kulturarven kan videreutvikles i forbindelse med næring.

Kulturkompetanse:

- Det frivillige apparatet trenger støtte til prosjekt, arrangement, opplæring, og hvordan søke tilskudd.
- Manglende lærerkrefter innen ulike kulturuttrykk begrenser kulturskolens muligheter for å utvide tilbudet.
- Manglende museumsfaglig kompetanse hindrer oppfølging av kulturarven.

Denne statuskartleggingen, samt føringer i nasjonalt lovverk, regionale og lokale planer danner grunnlaget for fastsetting av visjon og mål for kultursatsingen for perioden 2012-2026.

KAPITTEL 2: VISJON OG MÅL

KULTUR TIL TUSEN er visjonen for Tydal kommunes kulturplan for perioden 2012-2026.

Med denne visjonen ønsker kulturplanen å bidra til å øke folketallet: kultursatsingen skal gjøre det attraktivt å bo i Tydal, og målet er å nå 1000 innbyggere. Kulturplanen ønsker også å skape kreativitet og utvikling: med TUSENkunstnere og mangfold til TUSEN. Vi vil også fremheve at natur er en del av kulturen i Tydal, og her kan vi tilby opplevelser 1000 meter opp, over 1000 km² ren natur, ren kraft til TUSENvis. Samtidig sier visjonen at dette er en kulturplan for et relativt lite lokalsamfunn, og at ambisjonsnivået foreløpig er å skape kultur nok til 1000 innbyggere. Likevel vil vi legge grunnlaget for at TUSENvis av besøkende kan oppleve Tydals kulturliv og kulturarv gjennom et attraktivt reiseliv.

Det overordna målet for kulturplanen er:

KULTUR og NATUR skal gjøre det attraktivt å bo, besøke og skape i Tydal.

Kulturplanens overordna mål viser hvordan kultur er et viktig virkemiddel for å oppnå overordna samfunnsmål. Samtidig har kultur en viktig egenverdi i forhold til trivsel, da det er gjennom kulturen vi definerer samfunnet vårt og hvem vi er. Kulturplanens overordna mål viser at vi ønsker et samfunn med bolyst, attraksjoner

og kreativitet. Det skal være trivelig å bo i Tydal, det skal være attraktivt å besøke oss og vi vil ha et miljø med kreativitet og skaperkraft.

Natur er sidestilt med kultur i den overordna målsettingen på kulturfeltet fordi naturen er en naturlig del av samfunnet Tydal. Det er samspillet mellom naturen og de menneskelige aktivitetene som er Tydals egenart, og som gjør Tydal attraktiv for bosetting, besøk og skaperglede.

Kultur er med på å definere samfunnet vårt, derfor blir omdømme- og stedsutvikling en viktig del av kulturplanen. Dette er også viktig i forbindelse med tilrettelegging for kulturnæring og reiseliv. Kulturplanen ser på som sin oppgave å bidra til et godt grunnlag for satsing på kulturnæring og reiseliv i Tydal.

Aktivt omdømmearbeid er ikke en del av kulturplanen, men planen vil legge grunnlaget for et positivt omdømme gjennom et aktivt kulturliv, attraksjoner og et trivelig bomiljø.

Kulturmål for Tydal

Overordnet visjon og mål er delt inn i fire delmål for kulturfeltet:

1 Trivsel og bolyst

Kulturlivet skal være en viktig grunn til at folk trives og ønsker å bo i Tydal. Kultur er viktig for gode opplevelser, fellesskap og tilhørighet, og et rikt kulturliv skal skape trivsel og sosiale nettverk. Gjennom et aktivt kulturliv skal tilflyttere ønskes velkommen og integreres i lokalsamfunnet. Et aktivt kulturliv vil også skape tilhørighet til hjemplassen og bidra til at utflytta ungdom ønsker å komme hjem. Gjennom kulturen skal vi også skape bevissthet om våre verdier og få et åpent, inkluderende og tolerant lokalsamfunn.

2 Kreativitet og utvikling

Et aktivt kulturliv skal bidra til et kreativt og utviklingsorientert miljø i Tydal. Ved å gi kulturlivet gode vekstvilkår skaper man rom for kreativitet og nytenkning, som vil gi ringvirkninger til andre sektorer og hele Tydalssamfunnet for øvrig. Gode kulturarenaer, møteplasser, samarbeidsfora og aktive kulturutøvere skal være drivkraft for kreativitet og utvikling.

3 Levende kulturarv

Kulturarven er en verdifull ressurs og skal være en aktiv del av kulturlivet i Tydal. Kulturarven skal vernes gjennom formidling og bruk, slik at Tydals historie og arv blir både et bindeledd for Tydalinger og et trekkplaster for besøkende. Kulturarven skal være en del av samfunns- og næringsutviklingen.

4 Stedsutvikling og estetikk

I stedsutviklingen av Tydal skal det fokuseres på å skape steder og møteplasser som gir gode kulturopplevelser og livskraftige sentrumsområder. Kultur og estetikk skal i tillegg til storslått natur skape nysgjerrighet på Tydal, og bidra til at folk ønsker å komme hit. Estetikk skal ha en mer fremtredende rolle både i uterom og i tilknytning til offentlige bygg.

KAPITTEL 3: STRATEGIER

Strategiene skal sikre oppnåelse av hvert mål og konkretiseres som tiltak i handlingsplanen.

Mål 1: Trivsel og bolyst

1. Gode lokale kulturtilbud skal legge grunnlag for trivsel, bolyst og god folkehelse.
2. Frivilligheten skal styrkes.
3. Tydal skal være et åpent og inkluderende lokalsamfunn.

Mål 2: Kreativitet og utvikling

1. Gode kulturarenaer skal sikre at kulturlivet har gode vekstvilkår.
2. Kultursamarbeid skal sikre kvalitet og mangfold i kulturlivet.
3. Det skal legges til rette for utøvende kulturvirksomhet og kulturnæring.

Mål 3: Levende kulturarv

1. Kulturarven skal sikres ved kartlegging, rutiner og vedlikehold.
2. Kulturarven skal formidles aktivt til lokalsamfunn og besøkende.
3. Kulturarven skal brukes som ressurs for steds-, kompetanse- og næringsutvikling.

Mål 4: Stedsutvikling og estetikk

1. Stedsutvikling for gode møteplasser og kulturopplevelser.
2. Estetiske uterom og bygninger.

MÅL 1: TRIVSEL OG BOLYST

Kultur har en viktig egenverdi som grunnlag for trivsel og gode opplevelser. Deltakelse i kulturaktiviteter gir også sosiale nettverk som skaper trygghet og tilhørighet. Kulturens bidrag til trivsel, tilhørighet og bolyst er utgangspunktet for dette delmålet i kulturplanen.

Kulturlivet skal bidra til at innbyggere trives, at utflytta Tydalinger ønsker å komme hjem og at flere ønsker å bosette seg i Tydal. Gjennom kulturen skal vi også skape bevissthet om våre verdier og skape et åpent, inkluderende og tolerant lokalsamfunn der alle føler seg velkomne.

1.1 Gode lokale kulturtilbud

Kultur oppleves lokalt gjennom kommunale kulturinstitusjoner som kulturskolen, fritidsklubben, biblioteket og museet samt nasjonale tiltak som Ungdommens kulturmønstring med mer. Ikke minst oppleves kultur gjennom idrett, musikkgrupper, arrangementer og annet som er organisert gjennom frivillige lag og organisasjoner.

Sentrale føringer

Kulturloven (2007).

Folkebibliotekloven (1985) pålegger alle kommuner å ha folkebibliotek.

Opplæringsloven (1998) §13-6 sier at alle kommuner skal ha et **musikk- og kulturskoletilbud** til barn og unge.

Mål: Det skal i kulturplanperioden jobbes for å gi gode kommunale kulturtilbud, støtte et aktivt frivillig organisert kulturliv, samt skape et åpent og inkluderende lokalsamfunnskultur der alle trives.

Dette målet skal nås gjennom tre strategier:

1.1 Gode lokale kulturtilbud.

1.2 Styrke frivilligheten og deres arbeid.

1.3 Holdningsskapende arbeid og aktiv integrering for et åpent og inkluderende lokalsamfunn.

Folkehelseloven (2011) fremhever kommunens ansvar for å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller.

Film- og videogramloven (1987) viser til kommunen som konsesjonsgiver for visning av film i næringsøyemed og for utleie og omsetning av videogram.

St.meld nr. 8 (2007-2008) Kulturell skolesekk for framtida.

St.meld nr. 23 (2008-2009) Bibliotek. Kunnskapallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid.

Kulturtilbud i Tydal

Kommunen bidrar til et aktivt kulturliv gjennom følgende oppgaver:

1. Drift av kommunale kulturtilbud.
2. Koordinering av nasjonale kulturordninger.
3. Støtte frivillige lag og organisasjoner. (*Omtales i strategi 1.2*)

Kommunen	Nasjonale ordninger	Lokale lag og organisasjoner
Kulturskolen	Ungdommens kulturmønstring	Idrett
Biblioteket	Den kulturelle skolesekken	Musikkgrupper
Fritidsklubb	Den kulturelle spaserstokken	Teaterlag
Bygdekino	Folkehelseiltak	Husflid
Museum	Tilskudd og støtte til lag og foreninger	Sanitet
Folkehelseiltak		Ungdomslag
Helsetiltak		Andre lag
Tilskudd og støtte til lag og foreninger		Arrangementer

Private aktører i Tydal bidrar også til å berike kulturtilbudet med aktivitetstilbud som blant annet alpint, treningsstudio, klatring og ridning.

Generelle retningslinjer for lokale kulturtilbud:

- Tydal befinner seg i en rik kulturregion og innbyggere benytter seg av kulturtilbud også utenfor kommunen. Tydal vil ikke kunne gi det samme kulturtilbudet som i større kommuner, men skal ha et nærmiljøtilbud som gir mulighet til aktivitet i hverdagen.
- Kultur for barn og ungdom er et naturlig satsingsområde i en kommune som ønsker å øke folketallet og tiltrekke seg flere innbyggere i etableringsfasen.

Kulturskolen

Tydal kommune har som mål å gi alle grunnskoleelever som ønsker det et opplæringstilbud i kulturskolen. Tydal kulturskole gir barn og ungdom opplæring i kulturelle uttrykksformer som musikk m.m. Kulturskolen er en viktig premissgiver for et rikt kulturliv i kommunen, og samarbeider også med grunnskolen og støtter dem i deres obligatoriske opplæring.

Tydal kulturskole vil i tillegg til tradisjonelle opplæringstilbud innen musikk satse på å kunne tilby en mer allsidig opplæring i kulturuttrykk i tiden fremover. Dette er avhengig av lærerkrefter, og krever fleksibilitet i planleggingen fra år til år. Det er en utfordring å få lærerkrefter med ønsket kompetanse til Tydal. Kulturskolen ønsker å samarbeide med lokale kulturutøvere om opplæringstilbud i kulturuttrykk som tradisjonelt ikke har vært et tilbud ved kulturskolen tidligere.

Kulturskolen ønsker å holde kontakten med gamle elever og være et bindeledd til hjemkommunen for borteboende ungdom. Gamle elever vil bli invitert inn i samarbeidsprosjekt med dagens elever, og det kan også være mulig å gi et kulturskoletilbud til Tydalsungdom som er under utdanning utenbygds.

Kulturskolen ønsker fortsatt å være involvert i lokale kulturarrangement som Karolinerspelet, Tydalsfestivalen m.m, og ellers ha et utvidet samarbeid på tvers av tjenestoområder i Tydal kommune.

Biblioteket

Biblioteket er et godt og velfungerende kulturtilbud for alle aldersgrupper og en ressurs for barnehage, skole og sykehjem. Foruten å være en utlånstjeneste av bøker, film, musikk m.m, har biblioteket også potensial til å bidra innenfor flere satsingsfelt i kulturplanen. Blant annet har biblioteket som et kompetansesenter innen formidling, dokumentasjon og katalogisering gode forutsetninger for å bidra i arbeidet med sikring og formidling av kulturarven. Biblioteket er også en sosial møteplass og kulturarena. Hvilke roller biblioteket skal ha også i fremtiden må ses i sammenheng med ønsket utvikling av kulturlivet.

Det foreslås utarbeidelse av en kommunal bibliotekplan som fokuserer på et helhetlig og framtidsrettet bibliotektilbud. Digitale utviklingstrekk og behov vil være et naturlig fokus. Planen skal skissere hvordan biblioteket kan videreutvikles som møteplass med ulike knutepunktfunksjoner som kulturarena, læringsarena og informasjonssenter.

Fritidsklubb

De kommunale fritidsklubbene Juniorklubb og Ungdomsklubb, samt Menighetsrådets Barneklubb og 4H holder til i fritidsklubblokalene i Servicebygget.

Fritidsklubben skal være et aktivt møtested for ungdom som har tilhørighet til bygda. Juniorklubben er et fritidstilbud for barn 8-11 år og er åpen annenhver tirsdag. Ungdomsklubben er for ungdom fra 12 år og oppover og er åpen hver fredag. Begge klubbene følger skoleåret og klubbledere

over 18 år ansettes for et år av gangen. Klubbene har aktiviteter som diskotek, biljard, bordtennis, film, spill, matlaging og servering.

Fritidsklubbene er et godt lavterskel fritidstilbud for barn og unge og satsingen videreføres. Ungdommene selv skal ha medbestemmelse ved videre utvikling. Tilbudet utvikles i samråd med klubbstyret og klubblederne hvert år.

Bygdekino

Bygdekinoen i Tydal har visninger i idrettshuset omtrent annenhver uke i skoleåret. Bygdekinoen drives som en elevbedrift av 10. klasse ved Tydal barne- og ungdomsskole, og har gratis leie av lokaler for filmfremvisning. Elevbedriften opplever imidlertid økte kostnader ved kinodriften. Bygdekinoen bør sikres fremtidig drift og støtteordninger vurderes ved behov. Hvis bygdekinoen ikke består som elevbedrift skal alternative former for drift drøftes.

Folkehelsetiltak

Å legge til rette for sosiale møteplasser og at folk kan være aktiv i kultur- og idrettsliv sammen med andre er en investering i både fysisk og psykisk helse. Ny folkehelselov krever at alle deler av den kommunale virksomheten bidrar til forebyggende arbeid for folkehelsen. Kulturtilbudene drevet av både kommune og frivillige lag og organisasjoner anses som gode folkehelsetiltak. Tydal er også en FYSAK-kommune, og jobber aktivt for å tilrettelegge og stimulere til fysisk aktivitet for alle deler av befolkningen.

Kulturtilbud og tilrettelegging for fysisk aktivitet som direkte helsetiltak for pasienter og andre drives av Helse,- sosial- og omsorgstjenesten i kommunen.

Informasjon

Det er viktig at kommunen som en sentral institusjon koordinerer og tilgjengeliggjør informasjon om de kulturtilbud som finnes i Tydal. Oppdaterte nettsider og kulturkalender skal sørge for at informasjon om kulturaktivitetene i Tydal er lett tilgjengelig.

Nasjonale kulturordninger

Ungdommens kulturmønstring

Ungdommens kulturmønstring (UKM) er en arena der ungdom deltar med alle slags kulturuttrykk, og er landets største offentlige satsing på ungdomskultur. UKMs målsetting er ”å stimulere og synliggjøre ungdommens kulturelle aktivitet – lokalt, regionalt og nasjonalt. UKM skal være et landsomfattende arrangement – åpent for all ungdom.”

Tydal og Selbu kommune samarbeider om å arrangere lokalmønstringen av UKM, annenhvert år i hver kommune. Ordningen fungerer godt og videreføres.

Som et ledd i økt satsing på ungdomskultur finnes det muligheter for å jobbe med UKM som en kontinuerlig prosess gjennom året, hvor voksne og unge er engasjert i planlegging og gjennomføring. I en liten kommune er det ekstra viktig å finne nye arena og samarbeidsformer for ungdomskultur. Muligheter for å utvide årshjulet for UKM som en satsing på

ungdomskultur utredes og ses i sammenheng med strategi 2.2 om kultursamarbeid.

Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) er et nasjonalt tiltak som bidrar til at elevene i grunnskolen får et profesjonelt kulturtilbud og kan gjøre seg kjent med kunst- og kulturuttrykk av ulike slag. Den kulturelle skolesekken bidrar med impulser utenfra ved at elevene regelmessig får møte profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere gjennom skolesekkens formidlingsordning.

Ordningen oppleves positiv og videreføres. DKS koordineres fra Tydal barne- og ungdomsskole.

Den fysiske skolesekken

Den fysiske skolesekken er et tiltak for fysisk aktivitet i natur og nærmiljø for skoler og SFO i Trøndelag. Tydal barne- og ungdomsskole vil samarbeide med Sør-Trøndelag fylkeskommune om innføring av den fysiske skolesekken.

Den kulturelle spaserstokken

Den kulturelle spaserstokken (DKSS) er et nasjonalt tiltak som sørger for profesjonell kunst- og kulturformidling av høy kvalitet til eldre og bidrar til at eldre får et tilpasset kulturtilbud i dagliglivet. Ordningen legger til rette for økt samarbeid mellom kultursektoren og omsorgssektoren.

Ordningen oppleves positiv og videreføres. DKSS koordineres av Råd for eldre og funksjonshemmede.

Oppsummering 1.1 Gode lokale kulturtilbud

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Kulturskolen	Tilby kulturskoletilbud til alle grunnskoleelever som ønsker det. Utvide opplæringstilbudet. Samarbeide med lokale kulturutøvere og gamle kulturskoleelever. Samarbeid om deltakelse og opptreden på Tydalsfestivalen, Karolinerspelet og tjenesteområder i Tydal kommune.
Biblioteket	Opprettholde gode bibliotek tjenester. Utarbeide bibliotekplan. Utvikle biblioteket som kulturarena, læringsarena og informasjonssenter. Utvikle bibliotekets rolle innen sikring og formidling av kulturarven.
Fritidsklubb	Opprettholde eksisterende fritidsklubber. Fritidsklubbene utvikles i samråd med klubbstyrene for Junior- og Ungdomsklubben.
Bygdekino	Elevbedrift Tydal bygdekino videreføres og drift støttes ved behov.
UKM	Samarbeid med Selbu videreføres. Utvikle UKM-årshjul som en satsing på ungdomskulturen.
Den kulturelle skolesekken	Ordningen videreføres.
Den fysiske skolesekken	Ordningen innføres.
Den kulturelle spaserstokken	Ordningen videreføres.
Informasjon	Oppdatere kommunens kulturnettsider. Kulturkalender

1.2 Styrke frivilligheten

Frivillige lag og organisasjoner, ildsjeler og andre gjør en uvurderlig innsats for kulturlivet i kommunen og bidrar til det meste av fritidskulturtilbud for innbyggerne. Dugnadstradisjonen i Tydal er sterk, og det må sørges for at den frivillige innsatsen fortsetter og har gode utviklingsvilkår også i fremtiden.

Motivasjonen for å styrke det frivillige apparatet er todelt. En forutsetning for å ha et aktivt kulturliv er at vi har aktive lag og organisasjoner. Frivillige i lag og organisasjoner bidrar til at innbyggerne i Tydal har et variert kulturtilbud innen idrett, musikk, hobbyaktiviteter med mer. En annen motivasjon er at vi ønsker å ta vare på de kollektive verdiene som mobiliseres gjennom frivillig innsats i lag og organisasjoner, og som holder lokalsamfunnet sammen og skaper tilhørighet og trivsel. Deltakelse i frivillig arbeid er også et viktig middel for involvering og nettverksbygging for nye innbyggere.

Kommunen skal i følge kulturloven bidra med økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemidler som legger til rette for et bredt spekter av kulturaktivitet. Frivillige lag og organisasjoner velger selv hva de vil satse på, men kommunens oppgave er å legge til rette for frivillig innsats. Kommunen har ansvar for at alle har tilgang til informasjon om økonomisk støtte og andre virkemidler og tiltak. Det skal være gode kommunikasjonskanaler mellom det offentlige støtteapparatet og frivillige lag og organisasjoner.

Som en del av det å styrke frivilligheten skal vi ha en lokal frivillighetspolitikk for Tydal som kan systematisere arbeidet og utløse

ressursene til felles beste. Det skal i samarbeid med frivillige lag og organisasjoner utarbeides ei frivillighetsmelding som rulleres sammen med kulturplanens handlingsplan hvert 4. år. Gjennom dialog om en lokal frivillighetspolitikk avklares roller, ansvar, forventninger og muligheter mellom kommunen og de frivillige. Det skal utarbeides egne tiltak for å styrke frivilligheten. Frivilligsentralen inviteres med i prosessen.

Frivillighetsmeldingen skal:

- Kartlegge behov og utrede tiltak for støtte til frivillige.
- Utrede hvordan vi best kan utnytte alle ressurser til det beste for kulturlivet i Tydal.
- Avklare hva som er privat/frivillig ansvar, hva som er kommunalt ansvar og hva som er kommunalt ansvar som tilrettelegger med bistand fra frivillige.
- Evaluere gjeldende tilskuddsordninger.
- Omhandle kommunikasjonstrategi for kontakt mellom kommunen og frivillige.
- Vurdere mulige samarbeidsavtaler mellom kommunen og frivillige lag.
- Omhandle Frivilligsentralens rolle i arbeid for og med frivillige, og som samarbeidende part ved tilrettelegging av kursvirksomhet for frivillige.
- Avklare hvordan frivilligheten kan spille en rolle innen vitalisering av

kulturarven og andre tiltak i kulturplanen.

- Omhandle strategier for arrangementer som Karoliner-spelet, 17.mai, julegrantenning etc.

Kulturpris

Tydal kommunes kulturpris skal være en anerkjennelse for oppofrende kulturarbeid og inspirasjon for kulturarbeidere. Prisen vurderes utdelt til verdige kandidater hvert 4. år, i kommunevalgåret. Tydal kommunes kulturpris opprettholdes etter retningslinjer vedtatt av kommunestyret 29.09.1983.

Idrettsstipend

Tydal kommunes idrettsstipend har som formål å gi inspirasjon og støtte til unge og lovende idrettsutøvere fra eller med tilknytning til Tydal. Prisen vurderes utdelt til verdige kandidater annenhvert år. Tydal kommunes idrettspris opprettholdes etter retningslinjer vedtatt i NOK 11.12.2002.

Oppsummering 1.2 Styrke frivilligheten

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Frivillighetsmelding	Tydal skal ha en aktiv frivillighetspolitikk med tiltak som styrker frivillighetens arbeid.
Kulturpris	Udeles etter retningslinjer av 29.09.1983
Idrettstipend	Udeles etter retningslinjer av 11.12.2002

Sentrale føringer

Kulturloven (2007) fastsetter at offentlige styresmakter skal sørge for økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemidler og tiltak som fremmer og legger til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet lokalt.

St. meld nr. 39 (2007-2009) **Frivillighet for alle.**

1.3 Åpent og inkluderende lokalsamfunn

Kultur kan også defineres som holdninger, verdier og normer som gjør et samfunn forskjellig fra et annet. Kulturplanen ønsker å bidra til at Tydal har holdninger, verdier og normer som skaper trivsel og bolyst. Vi vil ha et samfunn i Tydal som alle kan trives i, og sammen skal vi skape et positivt og sammensveiset samfunn som er åpen og tolerant. Tradisjoner er viktig å ta vare på, men man må også være åpen for nye tanker og livsstiler. Vi skal støtte opp om aktiviteter som gir et åpent og tolerant samfunn, slik at vi får mangfold i kulturlivet og blant befolkningen. Gjennom holdningsskapende arbeid skal vi vise at TTT i kommunevåpenet også kan bety Trygghet, Toleranse og Trivsel.

Tydal skal være et lokalsamfunn med MOT og stå for mottoet **mot til å si nei, mot til å bry seg og mot til å leve.** Kampanjen har endret fokus fra å gjelde kun for skolen til å gjelde hele lokalsamfunnet. Hele lokalsamfunnet gjennom lag og organisasjoner inkluderes i arbeidet med kampanjen som handler om bevisstgjøring i

forhold til viktige verdier og om hvordan tørre å ta egne valg. Kampanjen forankres på ledernivå i kommunen.

Frivilligsentralen er en viktig aktør i arbeidet med å skape møteplasser, sosiale nettverk og forebyggende aktiviteter for alle deler av Tydals innbyggere. Det samme er Helse-, sosial- og omsorgstjenestens ulike avdelinger. Det skal jobbes for at terskelen for å delta i kulturelle aktiviteter er lav.

Tydal ønsker flere innbyggere og alle tilflyttere skal ønskes velkommen til Tydal og ha muligheten til raskt å integreres i lokalsamfunnet. Tydal kommune, lag og organisasjoner, Frivilligsentralen og andre relevante aktører skal jobbe sammen for å utvikle og drive et velkomstprogram rettet mot nye innbyggere.

Oppsummering 1.3 Åpent og inkluderende lokalsamfunn

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Tydal skal være et lokalsamfunn med MOT	Gjennom et aktivt samarbeid med organisasjonen MOT skal Tydal skape robuste ungdommer og et trygt ungdomsmiljø. Hele lokalsamfunnet skal jobbe for disse verdiene.
Velkomstprogram for nye innbyggere	Informasjonsmøte, brosjyre, personlig velkomst. Informasjon på kommunens nettside.

MÅL 2: KREATIVITET OG UTVIKLING

Kreativitet og utvikling er et delmål på veien for å oppfylle kulturplanens overordnede mål om at 'Kultur og natur skal gjøre det attraktivt å bo, besøke og skape i Tydal'. I Tydal skal man kunne utvikle ferdigheter, kreativitet og skaperevne. Ved å gi kulturlivet gode vekstvilkår skaper man rom for kreativitet og nytenkning, som man ønsker skal gi ringvirkninger til andre sektorer og hele Tydalssamfunnet for øvrig.

Idretts-, friluftsliv- og kulturliv i Tydal skal ha gode vilkår for videre utvikling. Til dette trengs gode arenaer for å drive aktiviteter,

samt mulighet for utvikling av ferdigheter gjennom påfyll av nye inntrykk og kompetanse. Muligheten for å utøve kultur som hobby og som næring må også være tilstede for å skape et aktivt og kreativt miljø i Tydal.

Målet om kreativitet og utvikling skal nås gjennom tre strategier:

1. Gode kulturarenaer.
2. Kultursamarbeid.
3. Tilrettelegging for utøvende kultur og kulturnæring.

2.1 Gode kulturarenaer

For at kulturlivet skal ha gode vekstvilkår må det finnes gode arenaer som sikrer at utøvere av kultur og idrett kan drive sin aktivitet på en kvalitetsmessig god måte og ha mulighet for utvikling av ferdigheter. Gode kulturarenaer handler også om å tilrettelegge for fysisk aktivitet og for sosiale møteplasser, som er viktige bidrag for folkehelsen. Gode arenaer skal sikre at alle som vil kan delta.

Generelle retningslinjer:

- Tydal skal være en barne- og familievennlig kommune, og der det er naturlig skal satsing på arena som imøtekommer et aktivitetsbehov for barn, unge og familier prioriteres.

Sentrale føringer

Kulturloven (2007).

Friluftsløven (1957) verner friluftslivets naturgrunnlag og sikrer allmennheten fri ferdsel og opphold i naturen.

St.meld. nr 14 (1999-2000) *Idrettslivet i endring*

St.meld. nr 39 (2000-2001) *Friluftsliv – En veg til høgare livskvalitet*

Forskrift for fordeling av spilleoverskudd (1992)

Kommunal planlegging rundt utbygging av idretts- og friluftsanlegg er et krav for tildeling av spillemidler til anleggsprosjekt. For at lag og organisasjoner skal kunne søke

om spillemidler til idrettsanlegg, må planene på forhånd være godkjent av kommunen. Dette delkapittelet i kulturplanen (strategi 2.1), erstatter kommunedelplan for kulturbygg, anlegg og områder for idrett og friluftsliv, og godkjenner nødvendige planer for idretts- og friluftsanlegg i kommunen.

Evaluerings av forrige plan

Siste fullstendige kommunedelplan for kulturbygg, anlegg og områder for idrett og friluftsliv for Tydal kommune ble utarbeidet og vedtatt for perioden 2000-2003. Av prioriterte prosjekter fra denne planen er løypeprepareringsmaskin, golvbelegg skytterhus, treningsfelt Kløfta, rehabilitering gressbane Kløfta og O-kart Sellisjø gjennomført, mens Tjønndalen barmarkstrase og rehabilitering av bygg ved Stugudalsbanen ikke ble gjennomført. Av uprioriterte prosjekter fra denne planen er Motorsenter Sellisjøen og elektronisk skytebane senere prioritert inn i

økonomiplanen og gjennomført. En del uprioriterte prosjekter som rehabilitering av svømmehall har falt ut som en følge av bygging av ny flerbrukshall. Turstier på museumsområdet er delvis gjennomført, mens utvidelse av klubbhus/parkering og konkurransebane for islandshest er tiltak som ikke er gjennomført.

De siste årene har plan for idrettsanlegg og kulturbygg vært utarbeidet i forbindelse med økonomiplanen, uten egen omfattende planprosess. Det har vært god medvirkning fra lag og organisasjoner ved årlig rullering av planen, men en slik løsning på planprosessen har manglet samordning og helhetlig vurdering i forhold til overordnede mål for Tydal kommune. Det er derfor naturlig at denne planen nå tas inn som et delkapittel i en langsiktig kulturplan, slik at man ved rullering av handlingsplan hvert fjerde år kan foreta en samlet vurdering av kultursatsingen.

IDRETT

Satsing innen idrettsarena er vurdert på bakgrunn av aktivitetsnivå, men også som et ledd i å oppfordre til økt aktivitet- noe som er nødvendig for å nå overordnede mål for kulturplanen og Tydal kommune. Vurderinger i forhold til arena for idrett og friluftsliv er også gjort med hensyn til tilrettelegging for fysisk aktivitet i forhold til:

1. Organisert idrett
2. Egenorganisert idrett
3. Folkehelsetiltak

Langsiktige prioriteringer for kulturplanperioden fremkommer i tabell 'Arenabehov idrett 2012-2026'. Langsiktige prioriteringer legges til grunn ved utarbeiding av handlingsplan.

ARENABEHOV IDRETT 2012-2026	
Fotball	Gode fotballbaner skal sikre fortsatt utvikling og rekruttering til fotballidretten. Fotballanlegget på Kløfta skal prioriteres som kommunens hovedbane og styrkes gjennom utbygging av kunstgressbane. Gressbanen i Stugudal opprettholdes som bane for trening, kamp og cuparrangement. Andre fotballbaner kan opprettholdes som nærmiljøanlegg, men investeringer prioriteres ikke i kulturplanperioden.
Håndball	Håndball og annen hallidrett får ivaretatt sitt arenebehov og har gode utviklingsmuligheter i den nye Tydalshallen.
Svømming	Nytt svømmebasseng i Tydalshallen ivaretar arenebehovet ved svømmeopplæring i skolen, fysioterapitjenester og gir et godt bassengtilbud til lokalsamfunnet.
Ski	Innen skisporten må det sikres muligheter for både breddeidrett for barn og voksne samt konkurranseløyper av nasjonal standard. For å ivareta høy standard prioriteres større satsing på færre anlegg i tiden fremover. Lysløype på Kløfta prioriteres, og løypenett i Stugudal utvikles i samarbeid med relevante aktører. Andre løypenett opprettholdes så langt det lar seg gjøre uten store investeringer. Muligheter for etablering av asfaltert løype for rulleski utredes. Hvis uregulert område søkes tas i bruk må dette inn i kommuneplanens arealdel. Flere vinteridretter har meldt interesse for snøkanonanlegg. Behov for mobilt snøkanonanlegg utredes.
Skyting	Skytesporten har lange tradisjoner i Tydal og skytterlaget er aktiv i baneanlegg på Aune. Det må sees på tilfredsstillende løsninger for innendørs skytebane. Det er også behov for oppdatering av elektronikk på utendørs bane og oppgradering av skytterhuset.
Skiskyting	Skiskyting er en sport som opplever økende interesse i Tydal. Muligheter for etablering av treningsanlegg for skiskyting utredes.
Motorcross/ Snøscootercross	Infrastruktur rundt anlegget ved Sellisjøen søkes ferdigstilt. Motorcrossbane (sommer) brukes kun til trening, snøscooterbane (vinter) brukes til trening og konkurranser. Det søkes utbedring av motorcrossbanen for økt bruk i sommersesongen.
O-løp	Gode og oppdaterte orienteringskart er viktige for utviklingen av orienteringsidretten. Oppdatering og digitalisering av kart vil være en satsing i kulturplanperioden.

Trim	Åpne trimløyper sommer og vinter er viktig som et tilbud for egenaktivitet. Løyper/stier opprettholdes av idrettslagene. Ny trasé for trim/ sykkel/ ski Løvøya-Mosjøen utredes.
Friidrett	Det lave aktivitetsnivået innen friidrett forsvaret ikke satsing på friidrettsarena fremover. Det skal legges til rette for treningsmuligheter på Kløfta, men ved arrangement må det samarbeides om bruk av friidrettsarena utenfor Tydal.
Tydal barne- og ungdomsskole	Skolens behov for idrettsarena til bruk i skolens aktiviteter dekkes av anleggene på Kløfta gjennom flerbrukshall, svømmebasseng og ballbinge. Sykkelbane i tilknytning til skolen søkes ferdigstilt.
Nærmiljøanlegg barn og unge	Skolens uteanlegg er nærmiljøarena for barn og unge også i fritidssammenheng. Lekeplasser finnes i boligfelt på Berggård, Husvoldlia, Rønningsgjerdet, Aasgrinda, Bestbrekkberget (Gressli). Muligheter for sandvolleyballbane ved uteområdet på Kløfta utredes.
Egenorganisert fysisk aktivitet	Flere av arenaene for organisert idrett gir også mulighet for egenorganisert fysisk aktivitet; som skiløyper, svømmebasseng, trimløyper m.m. Sykkelbanen på Kløfta gir mulighet for egenorganisert fysisk aktivitet for barn og unge. Området rundt skolen og Tydalshallen sees i sammenheng for utvikling av aktivitetsløyper for barn og unge. Skøytebane er et lavterskeltilbud for barnefamilier som også gir mulighet for egenorganisert fysisk aktivitet. Det er behov for et slikt tilbud i Tydal. Mulighet for skøytebane i Ås utredes. Mulighet for tursti tilpasset bevegelseshemmede utredes i forbindelse med lavterskeltilbud for friluftsliv og parkområde i strategi 4.1 om stedsutvikling av sentrumsområdene.
Arrangement	Etablerte konkurranseløpstraséer opprettholdes. Eventuell ny trimløype Løvøya-Mosjøen kan også brukes til arrangement.
Annet	Ny flerbrukshall gir mulighet for utvikling av nye idretter i Tydal. Private anlegg er også viktige kulturarena i Tydal.

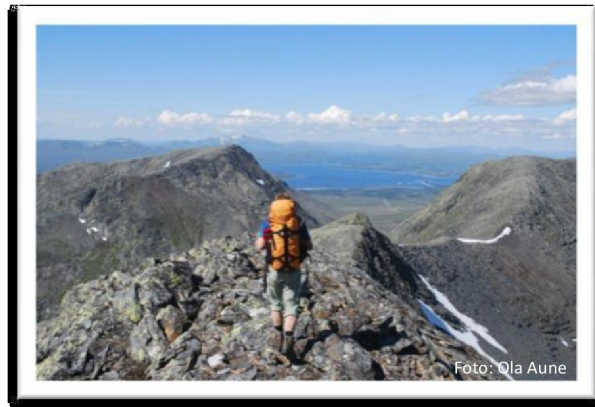
FRILUFTSLIV

Nasjonal lovgivning krever at kommunen legger til rette for fysisk aktivitet for hele befolkningen, og at friluftslivets arealbehov ivaretas i kommunal planlegging.

Eksisterende friluftslivanlegg fremkommer i tabell under. Tydal har store friluftsområder inkludert vernede områder som gir et godt grunnlag for et aktivt friluftsliv. Det anses derfor ikke behov for større tilretteleggingsprosjekter, men det skal sees nærmere på muligheter for å øke lavterskeltilbudet med enkle turstier som også kan brukes av bevegelseshemmede.

Øvrig friluftslivsatsing vil dreie seg om å opprettholde og kvalitetssikre eksisterende anlegg. Det kan da bli aktuelt med mindre tilretteleggingsprosjekter og synliggjøre mulighetene for friluftsliv bedre.

Løsninger i forhold til vedlikehold av friluftslivanlegg diskuteres i frivillighetsmeldingen.

ARENABEHOV FRILUFTSLIV 2012-2026	
Fotturisme og lengre turstier	Løypenettene mellom TT-hyttene tilbyr lengre merkede turstier til både innbyggere og fotturister. Ivaretas av Trondhjems Turistforening.
Skiturer utmark	Røvassbu skihytte er et turmål drevet av Tydal IL. Løypenett mellom TT-hyttene drives av Trondhjems Turistforening. Andre løypenett drives av Stugudal Fjell, turistbedrifter og private.
Fiske	Fiskekortordning for seks fiskeområder forvaltes av Tydal Grunneierlag. Gapahuker på fiskeplasser langs elva forvaltes av Neafisk og Tydal Grunneierlag. Kistafossen Handicapfiskeplass drives av Tydal Jeger og Fiskeforening. Fiske fra egen båt er tillatt i Stugusjøen. Nesjø Båttutleie tilbyr fiske i Nesjøen.
Isfiske	Tre isfiskeløyper fra henholdsvis Østby, Moen og Stugudalen til Essandsjøen og Nesjøen drives av grunneierlagene.
Jakt	Jakttillatelser i privat terreng.

Båt	Båttutleie ved Nesjøen, Ramsjøen, Rotodden, Grønsjøen, Møsjøen, Nøsteråa, Sankåvika, Gammelvollsjøen, Gresslidammen.
Bading	Badeplasser ved Rotodden, Stugusjøen, Gammelvollsjøen og Sandmælen drives av Tydal kommune.
Ridning	Terrengridning arrangeres av private.
Parkeringsplasser friluftsområder	Gressli, Sandmælen, Nøsteråa, Sankåvika, Håen, Mobrua, Nesjøen, Rotodden, Ystesosen, Fjellheim, Skarpdalen, Kløfta, Tya bru, Nedalshytta, Reitanbrua.
Sykkel	Sykkelbrosjyre utarbeidet i 2011 av prosjekt Sylan/ Tydal kommune. Sykling er tillatt i brukssoner i verneområdet.
Tilrettelegging i tilknytning til utfartsområder	Henfallet benk- og bålplass, Kistafossen Handicapfiskeplass, m.fl.
Turveger nærmiljø	Finnes i alle grender; Gressli, Hilmo, Ås og Stugudal.
Lavterskeltilbud Friluftsområde	For små barn, eldre og andre med begrenset bevegelse eller helse finnes lavterskeltilbud innen friluftsliv som rasteplasser, fiskeplasser m.m som er lett tilgjengelig med bil. Det finnes likevel få lavterskeltilbud i forhold til fysisk aktivitet for denne gruppen. Tilrettelegging for lette og trygge turstier er et tilbud som må utredes nærmere. Kulturelle turstier utredes i forbindelse med strategi 3.3 om utvikling av museumsområdet og strategi 4.1 om stedsutvikling av sentrumsområdene. Hvis uregulert område søkes tas i bruk må dette inn i kommuneplanens arealdel.
Turkart	Eksisterende samlet kart over Sylan tilbys nå kun i størrelsen 1: 100 000. Det er behov for et mer detaljert samlet kart over Sylan i størrelse 1:50 000.
Annet	Tilrettelegging for sportsaktiviteter/ friluftsaktiviteter i utmark utredes ved behov.

KULTURAKTIVITETER MUSIKK/DANS/TEATER/M.M.

Arenabehov for kulturaktiviteter som musikk m.m. fremkommer i tabell under. Kartlegging viser at kulturaktivitetene mangler tilfredsstillende utøverarena.

ARENABEHOV KULTUR OG MUSIKK 2012-2026	
Musikk	Musikkgrupper øver i skolens musikkrom og studio/øvingslokaler for band utvikles i Grønvola i idrettshuset inntil annet bestemmes i sak om kulturhusløsning. Behov for moderne scene og utstyr for konserter.
Teater	Teatergrupper har øvingslokaler i blant annet idrettshuset, grendahus og skolens lokaler inntil annet bestemmes i sak om kulturhusløsning. Behov for moderne scene og utstyr for forestillinger.
Dans	Dans kan utøves i grendahus og idrettshuset inntil annet bestemmes i sak om kulturhusløsning. Behov for moderne scene til forestillinger.
Kulturskolen	Kulturskolens elever øver i skolens musikkrom. Dette rommet er lite når alle elevene samles, men fungerer godt til mindre grupper. Behov for moderne scene for fremføring og konserter.
Kino	Dagens bygdekinotilbud stiller ikke strenge krav til lokale da Bygdekinoen har eget mobilt utstyr. Bygdekinoen sørger for film, kinomaskinister og visningsutstyr. Sittekomfort kan forbedres. En investering i permanent bilde-, lys og lydanlegg vil gi mulighet til å utvide tilbudet fra Bygdekinoen. Sees i sammenheng med sak om kulturhusløsning.
Arrangement	Ulike arrangementer krever moderne sceneløsning og plass til publikum. Sees i sammenheng med sak om kulturhusløsning.

MÅL FOR SENTRALE BYGG OG ANLEGG 2012-2026

Idrettshuset	Idrettshuset med svømmebasseng fungerer inntil videre som gymsal og svømmearena for skolen. Når Tydalshallen står ferdig vil all idrettsaktivitet bli flyttet til Kløfta, og det gamle idrettshuset står igjen som forsamlings- og øvingslokale. Hvis bygget skal benyttes videre til dette, vil blant annet krav til universell utforming og vedlikehold kreve at bygget renoveres. Byggets estetiske uttrykk bør også vurderes ved eventuell renovering. Fremtiden til idrettshuset vurderes i forbindelse med sak om kulturhusløsning.
Stuguvollmoen	Muligheter for Stuguvollmoen utredes. Området søkes å tas mer i bruk.
Klubb- og foreningslokaler	Aktive lag og organisasjoners behov for lokaler utredes i forbindelse med frivillighetsmeldingen. Kommunal tilskuddsordning til bygg og anlegg tas opp i samme runde. Grendahusene opprettholdes som nærmiljøarena.

KULTURHUS

Felles for kulturaktivitetene er at de mangler en tilfredsstillende scene og scenefasiliteter for fremføring og større arrangementer. Det samme gjelder for kulturarrangement med for eksempel innleide artister. Idrettshusets scene brukes i dag til arrangement, men mye forarbeid kreves til rigging av utstyr og er ikke en løsning for framtida.

Kulturlivet innen musikk, teater, film m.m fortjener gode arenaer som gir utviklingsmuligheter for utøverne. Kulturplanens overordnede mål legger opp til at kultur skal få en mer fremtredende plass i Tydal, og investering i kulturhus er en viktig måte å løfte frem kulturen på. Et kulturhus var planlagt i forbindelse med ny flerbrukshall men ble nedstemt. Det ble samtidig bestemt at kulturhus skal etableres ved oppussing av det gamle idrettshuset,

men saken har blitt satt på hold i påvente av ny kulturplan.

Det foreslås at sak om kulturhusløsning tas opp på nytt og vurderes i forhold til følgende kriterier:

- Stedsutvikling av Tydal- hvilke områder ønsker vi å utvikle?
- Kulturskolen og skolens aktiviteter og behov.
- Aktive kulturutøveres aktiviteter og behov: akustikk, amfi m.m.
- Fritidsklubbenes aktiviteter og behov og sammenheng med sosiale møteplasser for ungdom.
- Bygdekinoens behov.
- Hensyn til miljøvennlige løsninger.
- Publikumskapasitet
- Kostnad
- Estetikk

Oppsummering 2.1 Gode kulturarenaer

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Tydalshallen	Investeringer og søknader om spillemidler fortsetter til hallen er finansiert. Innkjøring av driftsløsninger når hallen står ferdig.
Fotballbane	Kunstgressbane på Kløfta. Vedlikehold av gressbane i Stugudal.
Skianlegg	Lysløype på Kløfta. Utvikling av løypenett i Stugudal. Utredning om mulighet for rulleskibane. Utredning av behov for mobilt snøkanonanlegg.
Skøytebane	Innendørs skøytebane. Utbedring av elektronikk ved uteanlegg. Oppgradering av skytterhus.
Skiskyting	Utredning om muligheter for treningsanlegg for skiskyting.
Motorcross	Utbedring av infrastruktur og sommerbane.
O-løp	Ferdigstilling av Sellisjøkartet. Oppgradering og digitalisering av kart.
Friluftsliv	Kvalitetssikre eksisterende anlegg og mindre tilretteleggingsprosjekt ved behov. Utvikle turkart Syllan 1:50 000.
Kulturhus	Kulturhusløsning utredes. Kulturhusløsning realiseres tidlig i kulturplanperioden.
Klubb- og foreningslokaler	Tas opp i frivillighetsmeldingen sammen med evaluering av tilskudd til bygg og anlegg.
Stuguvollmoen	Muligheter for økt bruk av området utredes.

Grendahus	Opprettholdes som nærmiljøanlegg.
Nærmiljøanlegg barn og unge	Kvalitetssikring og vedlikehold av lekeplasser og andre nærmiljøanlegg. Mulighetene for uteområdet rundt skolen og Tydalshallen utredes. Sykkelbane Kløfta ferdigstilles.
Skøytebane	Skøytebane i Ås utredes.

2.2 Kultursamarbeid

Tydal kommune har som at av flere overordnede mål å være aktiv og målrettet i sitt interkommunale samarbeid. Dette skal også gjelde for kulturfeltet. En retningsgivende strategi for hele kulturfeltet vil være å samarbeide mest mulig både innad i kommunen og utover kommunegrensene for å få best mulig kvalitet på kulturarena og kulturtilbud.

Et mål for samarbeid innen kultur er å få nye ideer og innsikt som gir rom for kreativitet, nytenkning og utvikling. Formålet med å ha en mer utadrettet kulturvirksomhet er også å bygge omdømme rundt kultur og gjennom kulturarbeidet skape nettverk som kan gi ringvirkninger for utviklingen av Tydal som kultursamfunn.

Tiltak på dette området vil være å finne samarbeidsprosjekt med andre kommuner eller land der elever i skolen/lokale

musikere/amatørteater/idrettsaktive m.m kan jobbe sammen, utveksle tanker og ideer og lære av hverandre. Dette vil være et tiltak for kompetanseheving innen kultur, samtidig som det bidrar til å skape et lokalsamfunn som er åpen og tolerant for andre kulturer.

Det vil være naturlig å se nærmere på samarbeid med andre kommuner om gjennomføring av felles nasjonale ordninger, som Ungdommens kulturmønstring, Den kulturelle skolesekken og Den kulturelle spaserstokken.

Innen kulturarena bør det søkes å utnytte tilgjengelige kulturarenaer i regionen ved å samarbeide om bruk av både egne og andres arenaer.

Kompetanseheving og kursvirksomhet innen kultur bør samkjøres med andre kommuner for å utnytte ressursene bedre.

Oppsummering 2.2 Kultursamarbeid

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Samarbeidsprosjekt/utveksling	Utvikle samarbeidsprosjekt innen kultur i form av utvekslingsprogram, kulturnettverk etc med barn, unge og aktive kulturutøvere både innenfor og utenfor egen kommune. Samarbeid utover kommune- og landegrenser utforskes gjennom kommunens kulturnettverk.
Samarbeid kulturarena	Søke å utnytte kulturarenaer i regionen ved å samarbeide om bruk av egne og andres arenaer.
Samarbeid nasjonale tiltak	Fortsatt samarbeid mellom Tydal og Selbu om arrangering av Ungdommens kulturmonstring. Andre interkommunale samarbeidsformer utforskes.
Samarbeid kompetanseheving	Lag, kulturutøvere, kommunen bør koordinere felles kompetanseheving. Tas opp i frivillighetsmeldingen.
Koordinering	Kommunens rolle som koordinator av informasjon og forbindelser for samarbeid tas opp i frivillighetsmeldingen.

2.3 Tilrettelegging for utøvende kultur og kulturnæring

Kulturplanen skal legge grunnlaget for at kulturutøvere har gode rammevilkår, slik at kulturvirksomhet kan drives både på fritid og som næring. Det anses derimot naturlig at virkemidler for videre utvikling av

kulturnæringen tas opp i kommunens næringsplan.

Tydal ønsker å utvikle et godt miljø for kulturproduksjon. Vi skal legge til rette for at aktive kunstnere og kulturutøvere kan ha sin base i Tydal. Tydal kan lokke med ro,

frihet og natur for kunstnerisk inspirasjon. I tillegg må vi kunne tilby et kulturvennlig miljø og virkemidler for etablering av kulturvirksomhet.

Det lokale kulturlivet skal aktivt kunne utøve kultur og det skal oppfordres til scenefremføringer som synliggjør kulturlivet i Tydal. Det lokale kulturlivet har de senere år blitt mer profesjonalisert og det trengs kompetanse innen lyd, lys og scene for å arrangere en kulturkveld. Denne kompetansen må utvikles lokalt, slik at manglende arrangementskompetanse ikke blir noe hinder for oppsetting av lokale kulturarrangement.

Tydalsfestivalen, Karolinerspelet, Storsylen Opp, Pilegrimsrittet med flere er eksempler på lokale initiativ som er blitt til egne kulturinstitusjoner. Slike arrangementer samler hele bygda til dugnad og gir et kulturtilbud til tilreisende, så vel som egne

innbyggere og fritidsboende. Disse arrangementene er verdifulle for profileringen av Tydal, men også som inspirasjon for videre kreativitet og utvikling. Slike arrangement må sikres videre levekår, og støttes med de virkemidler som er naturlig.

Som en del av å tilrettelegge for kulturlivet må kommunen utøve kontroll over kommunens kulturarenaer, og koordinere bruk av Tydalshallen, Stuguvollmoen og fremtidig kulturhus. Markedsføring skal sikre leieinntekter av ubrukt halltid i Tydalshallen og andre kulturarenaer. En egen funksjon må ivareta oppgavene med å koordinere og markedsføre kommunens kulturarenaer.

Sentrale føringer

Strategiplan for kulturnæring Trøndelag 2009-2016.

Oppsummering 2.3 Utøvende kultur og kulturnæring

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Lokal arrangementskompetanse	Utvikle lokal kompetanse innen lyd, lys, scene. Utrede muligheter for samordning av utstyr for arrangement.
Støtte lokal kulturnæring	Støttes med gode kulturarenaer, lokal arrangementskompetanse og informasjonskanaler innen kultur. Annen støtte henvises til næringsplan.
Koordinering og markedsføring av kulturarena	Egen funksjon som koordinerer og markedsfører utleie av Tydalshallen, Stuguvollmoen og andre kulturarenaer.

MÅL 3: LEVENDE KULTURARV

Kulturarven er en verdifull ressurs og skal være en aktiv del av kulturlivet i kommunen. Det overordnede mål for kulturarven i Tydal kommune er at kulturarven skal levedegjøres til beste for befolkning, lokalsamfunn, region og næringsliv. Kulturarven skal vernes gjennom formidling og bruk, slik at Tydals historie og arv blir både et bindeledd for Tydalinger og et trekkplaster for besøkende. Kulturarven skal være en del av samfunns- og næringsutviklingen.

Dette målet skal nås gjennom tre strategier:

1. Kulturarven skal sikres ved kartlegging, rutiner og vedlikehold.
2. Kulturarven skal formidles aktivt til lokalsamfunn og besøkende.
3. Kulturarven skal brukes som en ressurs i steds-, kompetanse- og næringsutvikling.

Kulturarven består av materielle kulturminner som bygninger, kunstverk, kulturlandskap, manuskripter og bøker, men også immateriell kultur som "språk, utøvende kunst, sosiale skikker, tradisjonelle håndverksferdigheter, ritualer, kunnskap og ferdigheter knyttet til naturen" (UNESCO).

Sentrale føringer

Kulturloven (2007). I følge kulturloven skal kommunen som offentlig styresmakt verne om, fremme innsikt i og videreføre kulturarven.

Kulturminneloven (1978). I følge kulturminneloven skal kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Arkivloven (1992). I følge arkivloven skal arkiv som har kulturell eller forskingsmessig verdi eller som inneholder rettslig eller viktig forvaltningsmessig dokumentasjon, tas vare på og gjøres tilgjengelig for ettertiden.

Plan- og Bygningsloven (2008). Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser.

St.meld nr. 24 (2008-2009): Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv.

St. meld. Nr. 49 (2008-2009): Framtidas museum.

St.meld. nr. 26 (2004-2005): Leve med kulturminner.

Strategisk museumsplan for Sør-Trøndelag (under revidering 2011).

3.1 Sikre kulturarven

For å kunne bruke og vise frem kulturarven må den tas vare på, og det må sikres at verdifulle kulturminner ikke går tapt. Det må finnes et forvaltningssystem som sikrer at kulturarven lever videre, og på dette området trenger Tydal et løft. I kulturplanperioden skal det jobbes for å opparbeide et godt forvaltningssystem for kulturarven som sørger for vern og ivaretagelse av kulturhistorisk materiale.

Rutiner og arkiv

Det må utvikles et arkivsystem og arkivrutiner for kulturhistorisk materiale. Dette inkluderer også privatarkiv, som blant annet protokoller fra lag og organisasjoner gjennom tidene. Det søkes samarbeid med Interkommunalt Arkiv Trøndelag for utvikling av plan for arkivdanning. Arkivrutiner for kulturarven må innarbeides som en funksjon i kommuneorganisasjonen.

Registrering av gjenstander og fotografier søkes i størst mulig grad digitalisert gjennom nasjonal registreringsbase. Digitalisering av materiale vil være viktig for å gjøre informasjon mest mulig tilgjengelig. Det søkes samarbeid med Museene i Sør-Trøndelag for veiledning i forbindelse med registrering. Registreringsarbeidet søkes løst på best mulig måte i kommuneorganisasjonen og lokalsamfunnet, i samarbeid med kulturavdeling, bibliotek, servicekontor og aktuelle lag og organisasjoner.

Vedlikehold av bygninger og andre kulturminner, samt landskapspleie rundt museumsbyggene vil også inngå i rutinebeskrivelser for kulturarven.

Kompetanse

Tydal kommune deltok i en regionkonservatorordning med Trøndelag folkemuseum sammen med Selbu og Malvik fra 1997 til 2006. Etter at Tydal valgte å trekke seg ut av ordningen har kommunen savnet relevant fagkompetanse for forvaltning, formidling og utvikling av kulturarven. Løsningen som i 2006 ble skissert som alternativet til en regionkonservatorstilling, nemlig "*å benytte frivillige lag og organisasjoner, egne krefter og eksterne fagfolk innen prioriterte innsatsområder*", har vist seg å være vanskelig å gjennomføre.

Tydal kommune må styrkes med museumsfaglig kompetanse for å oppnå målene innen kulturarven. Ulike løsninger i forhold til innhenting av slik kompetanse har blitt vurdert. Det som står frem som den beste ordningen for Tydal er å knytte fagkompetanse til kommuneforvaltningen, slik at en museumsfaglig funksjon i kommunen kan ha direkte oppfølgingsansvar for kulturarven.

Utvalg for helse, oppvekst og kultur vedtok i møte 17.08.11: "HOK ønsker at regionkonservatorstillingen for Tydal gjenopprettes". Kulturplanen vil videreføre dette forslaget, uten å ta stilling til om man igjen skal inngå i en samarbeidsordning med andre kommuner som sist. Forhandlinger med aktuelle tilbydere vil vise hva som vil være den rette løsningen vedrørende en konservatorfunksjon i Tydal. En anser behovet å være ca 25 % stillingsressurs.

Lokalsamfunnsmedvirkning

Kommunen ønsker å invitere lokalsamfunnet til å delta i forvaltningen av kulturarven. Et løpende samarbeid med enkeltpersoner, lag og organisasjoner med interesse for kulturarven bidrar ikke bare til å utnytte tilgjengelige ressurser i lokalsamfunnet, men også til å styrke lokal tilhørighet blant innbyggerne. Jo flere innbyggere som involveres i forvaltning av kulturarven, jo mer kunnskap spres om Tydals historie og kulturarv og man utvikler på denne måten flere gode ambassadører for Tydal. Skolen vil også være en naturlig samarbeidspartner for dugnadsbasert

Oppsummering 3.1: Sikre kulturarven

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Fagkompetanse museumsdrift	Oppretting av en konservatorfunksjon for varig oppfølging av kulturarvforvaltningen.
Arkivplan/arkivrutiner kulturarv	Utarbeiding av plan og rutiner for registrering og systematisering av kulturhistorisk materiale. Gjennomføring av tiltak og innarbeiding av rutiner.
Foto- og gjenstandsregistrering	Utarbeiding av arkivsystem. Gjennomføring av digitalt registreringsarbeid og innarbeiding av rutiner.
Kulturhistoriske bygninger	Årlig vedlikeholdsplan utarbeides og tiltak innarbeides i økonomiplan.
Samisk kulturarv	Ivaretagelse av samisk kulturarv. Registrering av samiske kulturminner.
Lokalsamfunnsmedvirkning	Se på mulig samarbeid med frivillige om sikring og formidling av kulturarven.

sikring av kulturarven. All medvirkning utenfra krever oppfølging fra kulturadministrasjonen.

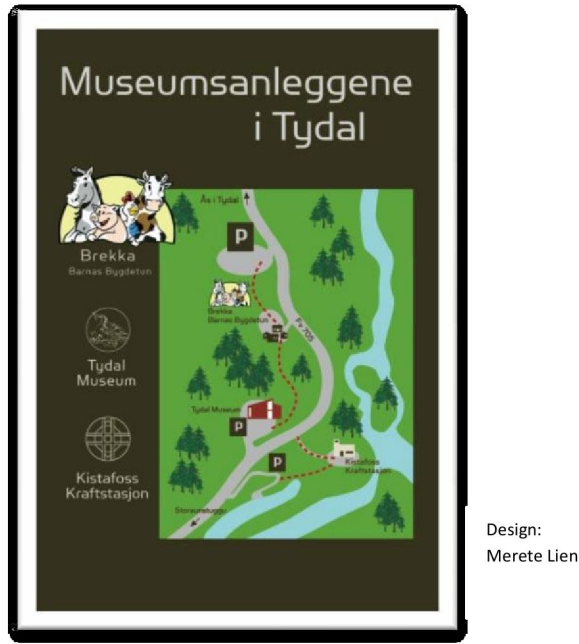
Samisk kulturarv

Sør-samisk kultur er en naturlig del av Tydals historie. Det er per i dag ingen samordning i kulturminneregistreringen i forhold til samiske kulturminner. Samiske kulturminner eldre enn hundre år er automatisk fredet. Hvordan best ivareta samisk kulturarv løses i samarbeid med sentrale institusjoner innen samisk kulturarv.

3.2 Formidle kulturarven

Riksantikvaren oppfordrer kommunene å legge til rette for aktiv bruk av kulturminner. For å kunne ta vare på kulturarven må den formidles og brukes. Å formidle kulturarven er viktig fordi det er identitetsbyggende for lokalsamfunnet å kjenne sin historie, og det er viktig å kunne vise frem kulturarven som en attraksjon for besøkende og reiseliv.

Museumssatsingen i Tydal har ligget brakk en tid, og må man regne med at det vil ta tid til å gjenoppbygge tillit og interesse rundt museumsanleggene. Det skal i kulturplanperioden jobbes for å vitalisere museumsanleggene ved å tilby gode utstillinger, aktiviteter og tilgjengelighet gjennom stabile åpningstider.

Mål for museumsanleggene

Tydal har hovedsakelig fire kommunale anlegg for formidling av kulturarven: Tydal museum, Brekka bygdetun, Kistafossen kraftstasjon og Storaunstuggu, samt at biblioteket er en ressurs. I tillegg har vi

Myntfunnet i Gressli, Pilegrimsleden, Karolinerleden og Karolinerspelet m.m. som formidlere av Tydals kulturarv. For øvrig er Tydal kirke, Stugudal kapell, Hilmohaugen og andre private aktører også viktige formidlere av kulturarven.

Museumsanleggene skal formidle Tydalshistorie og egenart. Dette inkluderer:

- Tydalingens liv gjennom tidene (levevei, tradisjoner, språk, utvandring etc.)
- Skikker og tradisjoner fra Tydal (mat, håndverk, dans etc.)
- Historiske funn i Tydal
- Sør-samisk kulturarv
- Karolinerhistorien
- Jernmalm- og gruvehistorien
- Singerhistorien
- Kraftverkshistorien
- Det moderne Tydal: hyttekommune og fjellturisme

De ulike kommunale museumsanleggene vil ha ulike roller i denne satsingen.

Generelle retningslinjer:

- Vi skal ha et folkelig museum
- Museumspedagogisk formidling til barn og unge skal prioriteres.
- Formidling skal også rettes mot et internasjonalt publikum.
- Selvforklarende utstillinger heller enn guideavhengige utstillinger.
- Lag og frivillige inviteres til å bruke museumsanleggene og være med å formidle kulturarven.
- Museumsanleggene skal minimum være sommeråpne med eget vertskap.

Tydal museum

Tydal museum ble ferdigstilt i 1990 og er et moderne bygg med brannsikre magasin og ca. 200 m2 utstillingsareal, samt kontor og kafédél med kjøkken.

Mål:

Tydal museum skal være hovedsete for museumsanleggene i Tydal.

Museet skal tilby

- moderne utstillinger
- vertskap
- kafémuligheter
- informasjon om resten av museumsanleggene og annen kulturarv i Tydal

Utstilling

Museet skal ha moderne utstillinger som er utviklet i samarbeid med konservator. Utstilling skal vise deler av Tydals historie og egenart og være utviklet på bakgrunn av mål satt for museumsanleggene.

Med begrensede muligheter for profesjonelle guider er det viktig at utstillinger er mest mulig selvforklarende. Et lite museum kan ikke tilby profesjonell guiding, men skal ha et hyggelig og imøtekommende vertskap som kan veilede besøkende.

Hovedetasje må oppgraderes i henhold til behov i ny utstilling i forhold til lyssetting, avgrensning av areal osv.

Drift

Museet skal holdes åpent i sommersesongen med vertskap fra sommerjobbordningen for ungdom. Vertskapsrollen inkluderer løpende oppgaver ved museet, slik at museet i sommersesongen er bemannet til enhver tid. Styrking av guideressurs kan vurderes ved å legge inn guiderunder til bestemte tidspunkt.

For å kunne tilby åpent museum utenom sommersesongen søkes det å utvikle vertskapsordninger med åpne museumshelger gjennom hele året, der frivillige, lag og organisasjoner får drive kafé og aktiviteter i kafédelen samt inntekter fra drift mot å holde resten av museet åpent for besøkende.

Museet holdes åpent under Karolinerspelet.

Museet skal på forespørsel være tilgjengelig for gruppebesøk.

Informasjonssenter

Tydal museum ligger strategisk til langs fylkesvei 705 og kan være et naturlig stoppested for turister og andre. Ved å tilby turistinformasjon ved museet vil man kunne skape større aktivitet rundt området. Det søkes å utvikles en ordning der museet kan ivareta delvise funksjoner for turistinformasjonen i sommersesongen. Informasjonstavler utendørs vil være nyttig sommer som vinter, i de periodene museet ikke er åpent.

Brekka bygdetun

Brekka bygdetun er hver sommer et levende bygdetun, med dyrehold, aktiviteter og utstillinger, og er et veldig populært kulturtilbud for barnefamilier, eldre og besøkende til Tydal. Området er også arena for oppsetting av Karolinerspelet i Tydal. Disse funksjonene har blitt hjemmehørende på Brekka, og man vil i kulturplanperioden søke å videreutvikle disse aktivitetene samtidig med vern og bruk av bygninger på eiendommen.

Mål for Brekka Bygdetun

- Levende bygdetun/Barnas bygdetun skal være et åpent kulturtilbud om sommeren med dyrehold, utstillinger, aktiviteter og kafédrift.
- Skoler, barnehager og interesserte lag og organisasjoner skal kunne besøke Brekka i forbindelse med utflukter, og blant annet benytte gammel skolestue, så langt det lar seg gjøre innenfor sesong.
- Spelarena for Karolinerspelet i Tydal videreutvikles i samspill med vern av bygninger.

- For bedre ivaretagelse av bygningene skal flere bygninger søkes å tas i bruk. Bruksmuligheter utredes.

Drift

- Kommunen leier inn vertsskap for drift av Barnas bygdetun 6 uker hver sommer. Ungdom i sommerjobb bistår daglig drift.
- Karolinerspelkomitéen og frivillige drifter arrangementet rundt Karolinerspelet.
- Tydal kommune er behjelpelig med tilrettelegging ved begge arrangementer.
- Kulturavdeling koordinerer gruppebesøk.
- Annen drift tas stilling til ved eventuell planlegging av utvidede bruksområder.

Kistafoss kraftstasjon

Den nedlagte Kistafoss kraftstasjon er et gammelt kraftverkmuseum med utstilling i maskinhallen. Det har også vært lagt opp en skiltet kultursti i området, som inkluderer en tidligere smeltehytte som var sentral i den tidligere gruehistorien. Små tiltak er gjennomført, men lite er gjort for å oppgradere museet.

I kulturplanperioden skal det jobbes for å modernisere kraftverksmuseet, videreutvikle kraftstasjonens potensiale som formidler av vannkraftteknologi, utbedre uteområdet og gjøre museet og området bedre tilgjengelig for publikum.

Mål

Kistafoss kraftstasjon skal:

- formidle Tydals kraftverkhistorie.
- gi innsikt i energiløsninger fra vannkraft.
- være et demonstrasjonsanlegg for ny og gammel vannkraftteknologi.

Området skal i tillegg:

- formidle Tydals gruehistorie.
- tilby opplevelser langs kulturhistorisk sti.

Drift

Når stasjonen er oppgradert og modernisert i henhold til mål for museumsanleggene skal sommeråpent museum med egen betjening vurderes å gjøres på samme måte som ved Tydal museum. Inntil oppgradering er gjennomført skal stasjonen holdes sommeråpent med ressurser fra Tydal museum. Guiding til gitte tidspunkt annonseres. Kraftstasjonen skal være tilgjengelig for gruppebesøk så langt det er mulig innenfor sesong.

Storaunstuggu

Storaunstuggu fra 1666 er Tydals eldste hus. Bygningen er ikke automatisk fredet, men fylkeskonservator og Riksantikvar har gitt huset status *verneverdig*. Det skal i kulturplanperioden søkes om at huset blir fredet.

Storaunstuggu var opprinnelig et bolighus, men har også fungert som kirkestue, offentlig administrasjonshus og rokkmakerverksted. Huset har stått ubrukt siden 1990 etter å ha vært bygdemuseum siden 1935. Omfattende restaureringsarbeid ble igangsatt i 2000, men er ikke fullført.

Storaunstuggu er av stor kulturhistorisk verdi som et av de eldste byggene i Trøndelag. Det beste vern av bygningen er

gjennom bruk. Det skal i kulturplanperioden jobbes for å hindre Storaunstuggu fra forfall, gjøre huset tilgjengelig for publikum og finne løsninger for drift.

Mål

Storaunstuggu skal:

- søkes fredet.
- restaureres for å sikre vern og hindre forfall.
- vises frem som et museumsobjekt.

Fremtidig bruk og større satsinger skal utredes nærmere som en del av hele museumssatsingen. Videreutvikling og ulike muligheter for drift vil være naturlig å se nærmere på først når man har fått bygget opp kapasitet innen kulturarvforvaltningen i kommunen og fått et større perspektiv på museumssatsingen. I mellomtiden skal Storaunstuggu gjøres i stand uten for store tiltak, men det skal gjennomføres nødvendige restaureringer for å hindre forfall. Investering i sanitæranlegg og lignende anses ikke nødvendig før videre drift av bygget er avklart.

Bygget skal innen 2014 kunne vises frem som en del av kulturarven. Informasjonstavler og lyssetting vil være viktige tiltak.

Drift

Sommeråpent tilbud gjennom Tydal museum. Omvisning til gitte tidspunkt.

Parkeringsløsninger og eventuelt større driftstiltak og investeringer utredes.

Stedsrelatert kulturarv

Myntfunnet i Gressli, andre minnesteiner, kulturminner etc finnes på bestemte steder

og må tilgjengeliggjøres på det stedet der de finnes og der det er naturlig. Disse vedlikeholdes på vanlig måte i henhold til sikringsrutiner. Der det er relevant skal informasjonstavler utbedres.

Lørsetre og kvelvkjellere i Tydal er unike bygningstyper i Norge. Formidling av denne kulturarven fremheves.

Mål: Synliggjøre relevante stedsrelaterte kulturminner og annen kulturarv.

Kulturlandskapet

Kultur- og seterlandskapet i Tydal er en viktig del av den lokale kulturarven. Mindre seterdrift og beitebruk gjør at det typiske seterlandskapet står i fare for å gå tapt.

Mål: Kultur og næring skal sammen jobbe for å bevare det typiske kultur- og seterlandskapet i Tydal.

Guidekompetanse

Ungdom i sommerjobb vil betjene sommeråpne museumsanlegg og må kunne ivareta vertskapsrollen på best mulig måte. Kurs og guideopplæring skal inngå som en del av forberedelsene til sommeråpne museumsanlegg. I tillegg skal guidene ha en guidehåndbok med relevant oppdatert informasjon om utstillinger, lokal historie og annen pratisk informasjon.

Mål:

- Guideopplæringsprogram gjennomføres hver vår.
- Guidehåndbok gis til alle med sommerjobb ved museumsanleggene.

Pilegrimsleden

Foto: Mattias Jansson

Pilegrimsleden er en arena der en aktivt kan oppleve kulturhistorien. Pilegrimsleden går gjennom 47 kommuner og sju fylker og er 2000 km lang. Romboleden er den delen av Pilegrimsleden som går fra Sylsjøen i Sverige gjennom Tydal, Selbu og Malvik til Nidaros. Pilegrimsleden er godkjent Europeisk kulturveg.

Det er stor interesse for Pilegrimsleden internasjonalt, og Romboleden er et profilert kulturminne i Tydal. Det er viktig at leden holdes åpen til enhver tid og at det finnes rutiner i forhold til vedlikehold. Pilegrimsleden har status som kulturminne, og kommunen er også pålagt av Riksantikvaren å holde Pilegrimsleden åpen. Interessene rundt Pilegrimsleden ivaretas av Interkommunal Pilegrimskomiteé for Romboleden (Tydal, Selbu, Malvik), men det søkes varige løsninger for vedlikehold av leden.

Mål: Kommunen skal støtte Pilegrimskomiteen i deres arbeid og sørge for å finne løsninger for vedlikehold av Pilegrimsleden.

Vedlikeholdsrutiner søkes løst sammen med frivillige. Mulige samarbeidsavtaler tas opp i forbindelse med frivillighetsmeldingen.

Karolinerleden

Karolinerleden formidler Armfeldtshistorien og Karolinerne dødsmarsj gjennom Tydal. Leden ble etablert på lokalt initiativ på 1990-tallet. Leden er ikke et kulturminne omfattet av kulturminneloven, men er likevel blitt et viktig varemerke for Tydal. Kommunen bør derfor ta eierskap i leden og sørge for at den opprettholdes. Det er behov for årlig tilsyn og tidvis vedlikehold med rydding av sti og oppdatering av informasjonstavler.

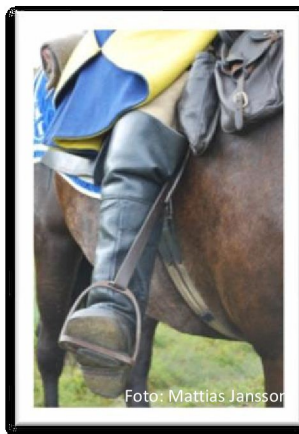

Foto: Mattias Jansson

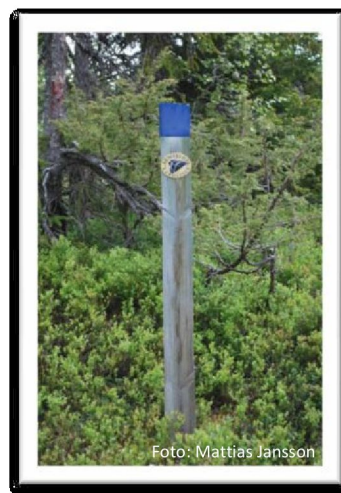

Foto: Mattias Jansson

Mål: Kommunen skal sørge for å finne løsninger for vedlikehold av Karolinerleden.

Vedlikeholdsrutiner søkes løst sammen med frivillige. Mulige samarbeidsavtaler tas opp i forbindelse med frivillighetsmeldingen.

Karolinerspelet

Karolinerspelet er et utendørs vinterteater som settes opp i januar annenhvert år ved Brekka bygdetun. Karolinerspelet er Norges eneste vinterspel og har stor verdi for Tydal, med 2000 besøkende i 2010. Spelet gjennomføres med stor deltakelse fra Tydals befolkning, sammen med profesjonelle skuespillere og regissør.

Karolinerspelet er en kommunal satsing og en kommunal spelkomité er utnevnt av formannskapet for å sørge for planlegging og gjennomføring. Komiteen velges for fire år. Spelet finansieres ved kommunale midler, eksterne tilskudd og salgsinntekter.

Oppsetting av spelet har siden starten vært et dugnadsprosjekt. Spelkomiteen jobber på fritiden med planlegging, organisering, markedsføring og gjennomføring. ¼ av Tydals befolkning er også med på dugnaden, bla som statister i spelet. Kulturskolen er også involvert og har stort utbytte av å være del av et slikt kulturprosjekt.

Spelet har vært gjennom ulike faser og har nå funnet en form som er blitt vidt anerkjent og som byr til videre satsing. Tydal har nå en mulighet til å utvikle Karolinerspelet som en merkevare for Tydal, og å løfte frem spelet som en viktig formidlingsarena for Tydals historie. En videreutvikling av Karolinerspelets potensiale innbyr til en mer profesjonell satsing som ikke bare kan baseres på dugnadsinnsats. Spelkomiteen har sett behovet for å etablere en funksjon som kan jobbe med Karolinerspelet gjennom hele året. For å utnytte markedsverdien av spelet bør det også vurderes om Karolinerspelet skal være et årlig arrangement.

I 2018 er det 300 år siden felttoget som Karolinerspelet omhandler fant sted.

Organisasjonen *Armfeldts Karoliner* (Naboer AB), som Tydal er medlem av, har utviklet "Visjon 2018" for 300-års markeringen. Tydal vil delta i markeringen ved å ha en "Karolineruke" med seminarer, turer etc i forbindelse med spelet dette året. Innhold og satsing i forbindelse med 'Karolineruka' i 2018 må vurderes ved rullering av handlingsplan for 2018.

I forhold til videre utvikling er det viktig at Tydal kommune ivaretar interessene rundt Karolinerhistorien og fortsetter som medlem av karolinernettverket gjennom naboer.ab.

Mål:

- Utvikle og profesjonalisere Karolinerspelet som en merkevare for Tydal.
- 300-års markering i 2018.
- Fortsatt medlemskap i karolinernettverket.

Foto: Bernt Kulseth

Foto: Bernt Kulseth

Oppsummering 3.2: Formidle kulturarven

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Tydal museum	Utstilling Betjent sommeråpent museum Åpne museumshelger
Brekka bygdetun	Barnas bygdetun om sommeren Videreutvikling av spelarena i samspill med vern av bygninger. Ta i bruk flere uvirksomme bygninger.
Kistafoss kraftstasjon	Modernisering av museet i henhold til mål for museumsanleggene. Utvikles til å bli et demonstrasjonsanlegg for ny og gammel vannkraft-teknologi. Utbedring av uteområde og kultursti. Sommeråpent
Storaunstuggu	Søkes om å oppnå status som fredet kulturminne. Nødvendig restaurering for å hindre forfall. Gjøres tilgjengelig for publikum, sommeråpent fra 2014. Informasjonstavler og lyssetting. Parkeringsløsninger utredes.
Pilegrimsleden	Kommunen finner vedlikeholdsløsning.
Karolinerleden	Kommunen finner vedlikeholdsløsning.
Stedsrelatert kulturarv	Synliggjøre relevante stedsrelaterte kulturminner og annen kulturarv.
Guidekompetanse	Guideopplæringsprogram Guidehåndbok
Karolinerspelet	Utvikle og profesjonalisere Karolinerspelet som en merkevare for Tydal. 300-års markering i 2018. Deltakelse i karolinernettverket naboer.ab.

3.3 Videreutvikle kulturarven

Kulturarven, gjennom tradisjoner og levesett, gjennom tidlig jernmalmutvinning til storstilt kraftverkutbygging samt unike kulturminner og kulturlandskap er alle uttrykk for Tydals egenart og er en ressurs for steds-, kompetanse- og næringsutvikling.

I forhold til næringsutvikling finnes det et stort potensial i å bygge videre på kulturarven for å skape attraksjoner og arbeidsplasser. Kulturarven kan også være retningsgivende for stedsutvikling ved for eksempel å ta i bruk gamle kraftstasjoner og nedlagte gårdsbruk på nye måter. Det finnes også muligheter for å utvikle kompetansemiljø i Tydal rundt spesielle deler av vår kulturarv.

I kulturplanperioden skal det samarbeides med næringsliv, kompetansemiljø og lokalsamfunn for å se på hvilke deler av kulturarven Tydal bør videreutvikle.

Det vil være naturlig å iverksette denne strategien når kulturarvforvaltningen i kommunen har fått nødvendige løft gjennom tiltak i strategi 3.1 og strategi 3.2. Tiltak for videreutvikling av kulturarven vil derfor være naturlig å ta inn ved rullering av

handlingsplan for kulturplanperiode 2016-2019 eller senere.

Satsinger for videre utredning:

- Stedsutvikling museumsområdet

Det er ønskelig med en kombinert fysisk og kulturell utvikling av området slik at museumsområdet øker sin verdi og brukervennlighet. Museumsanleggene ligger i gangavstand til hverandre og bør sees i sammenheng.

- Reiselivsutvikling kulturarv

Satsing på reiseliv forsterker ofte steders tilknytning til sin egen kulturarv, da man må finne frem til og rendyrke det unike med egen kultur. Matkultur, musikk, dans, håndverk etc kan tas frem og gis nytt liv.

- Kraftverkhistorien

Tydals unike posisjon som kraftkommune og tilgang på ren energi kan benyttes i forhold til kompetanse-, steds- og næringsutvikling.

- Annet

Oppsummering 3.3: Videreutvikle kulturarven

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Stedsutvikling museumsområdet	Fysisk og kulturell utvikling av området.
Reiselivsutvikling	Utvikling av produkter med bakgrunn i kulturarven.
Kraftverk og vannkraft	Se nytt potensial i Tydals unike posisjon.

MÅL 4: STEDSUTVIKLING OG ESTETIKK

Tydal er allerede kjent for sin natur, men vi vil også at kommunen skal bli kjent for sin kultur og attraksjoner. I dette siste målet vil kulturplanen fokusere på hvordan Tydals omgivelser fremstår for besøkende og andre, og at vi har attraktive fysiske omgivelser å ferdes og møtes i.

Kultur skal være en sentral del av stedsutviklingen i Tydal. Vi skal ha steder og møteplasser som gir gode kulturopplevelser. Gjennomført utsmykking og kunst i uterom skal gi oss vakre og trivelige omgivelser i områder der

mennesker ferdes, og forsterke inntrykket av Tydal som kulturkommune.

Mål: vi skal ha vakre og trivelige omgivelser der mennesker ferdes.

Dette målet skal nås gjennom to strategier:

1. Stedsutvikling med fokus på gode møteplasser og opplevelser.
2. Estetiske uterom og bygninger.

4.1 Stedsutvikling for gode møteplasser og opplevelser

Gode møteplasser genererer trivsel, samhandling og et aktivt kultur- og næringsliv, og er viktig både for innbyggere og besøkende. Å legge til rette for gode møteplasser i den fysiske stedsutviklingen av Tydal er viktig for å utnytte synergieffekter i møtet mellom mennesker.

Tilrettelegging for menneskelig aktivitet og møteplasser bør være sentral i den fysiske planleggingen av Tydal og retningsgivende i relevant planarbeid. Utviklingen av sentral infrastruktur må skje på bakgrunn av hva som gir best mulig synergieffekter for samhandling.

Sentrumsutvikling

Et tiltalende sentrum med torg, benkeplasser, informasjon, kafétilbud, butikk med mer er viktig for å tiltrekke besøkende og også for at innbyggerne skal

ha et uformelt møtested i hverdagen. Ås og Stugudal er naturlige senter i Tydal. En god sentrumsutvikling søkes løst i samarbeid med næringslivet og andre aktører.

Kulturelle rasteplasser

Kulturelle rasteplasser med et estetisk uttrykk skal bidra til at flere ønsker å stoppe langs veien og oppleve Tydal. Etablerte rasteplasser langs veien kvalitetssikres og nye rasteplasser vurderes der det er naturlig.

Parkanlegg

Korte enkle turstier i forbindelse med et parkanlegg, langs vann, etc kan være et rekreasjonstilbud for gjennomreisende som kun gjør et kort stopp i Tydal, men også et helsetilbud for innbyggere med begrenset bevegelse. En slik tursti bør være lett tilgjengelig fra hovedveien 705.

Oppsummering 4.1: Stedsutvikling for gode møteplasser

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Sentrumsutvikling	Tiltalende sentrumsfunksjoner i Ås og Stugudal. Videreutvikling av torget.
Kulturelle rasteplasser	Rasteplasser med informasjonstavler, kultur og estetikk.
Parkanlegg/tursti	Enkel tursti tilpasset bevegelseshemmede lett tilgjengelig fra fylkesveien i Stugudal og Ås.

4.2 Estetiske uterom og bygninger

Estetikk i det offentlige rom skal gi omverdenen og egne innbyggere en gjennomført positiv opplevelse av Tydal. Mange tar turen gjennom Tydal for å oppleve fjellandskapet langs 705. Vi ønsker å etablere kulturelle og estetiske holdepunkter som gjør at gjennomreisende virkelig husker at de har vært i Tydal.

Velkommen til Tydal

Som en del av en positiv opplevelse av Tydal skal reisende langs veien ønskes velkommen til Tydal med skilting i begge retninger.

Informasjon

Informasjonstavler om Tydal kan kombineres med visuell eller interaktiv kunst, som vil forskjønne inntrykket av Tydal.

Forskjønnning av uterom Midlertidige løsninger som synlige lagringsplasser og

annet gir et uryddig bilde av Tydal. Hytterrenovasjon og andre containere kan bygges inn for et bedre inntrykk av sentrumsområdene. Forskjønning og opprydding av sentrumsområdene og andre steder langs fylkesvei 705 vil være tiltak for gjennomførte trivelige og vakre omgivelser i kommunen vår.

Offentlige bygg

Estetikk rundt rådhus, skole, barnehage, sykehjem, Tydalshallen, museum skal være gjennomført.

Gjennomført skilting ved offentlige bygg inngår i egen skiltplan for Tydal kommune.

Lyssetting

Lyssetting er en egen kunstform som kan forsterke opplevelsen av et sted. Tydal har mørke vintermånedene og bør utnytte effekten god lyssetting kan gi. Spesielt kan man også fremheve at lyset kommer fra ren

energi. Spotlys på kulturbygg som museet, Brekka bygdetun og Storaunstuggu vil gi ekstra oppmerksomhet til disse. Utvikling av sentrumsområdene i Ås og Stugudal kan gjøres med spennende lysfontener. Andre relevante steder må vurderes.

Estetikk i uterom

Estetikk i det offentlige rom kan være sitteskulpturer, utforming av torg, veier, plasser. Estetikk for opplevelser i det offentlige rom vil gi inntrykk som er spesiell for Tydal. Utsmykking bør vise Tydals egenart, men kan også utfordre en moderne forståelse av Tydals egenart. Tydal torg har et estetisk uttrykk som har mottatt mange positive tilbakemeldinger. En annen funksjonell utsmykking i tilknytning til

Tydal sentrum Ås vil være å fremheve Pilegrimsleden med en pilegrimsbauta som viser vei til Nidaros.

Oppsummering 4.2: Estetiske uterom og bygninger

Tiltak i kulturplanperioden 2012-2026 (Uprioritert liste)

Tiltak	Innhold
Velkomstskilting	"Velkommen til Tydal" –skilt langs fylkesvei 705 ved kommunegrensen i begge retninger.
Informasjonstavler	Informasjon om Tydal med visuell eller interaktiv kunst.
Estetikk og utsmykking uterom	Synliggjøre Pilegrimsleden med pilegrimsbauta i Ås. Kunst, utsmykking, skulpturer.
Lyssetting	Estetisk lyssetting av kulturbygg og langs fylkesvei 705 i sentrumsområdene i Ås og Stugudal.
Forskjønnning av uterom	Opprydding og forskjønnning av omgivelser i sentrumsområdene og langs fylkesvei 705.
Offentlige bygninger	Gjennomført estetikk Skiltplan

Vedlegg: Ønsker fra spørreundersøkelse

Lag/organisasjon	Ønsker	Voksne	Ungdom	Barn
Bridgeklubben	Gratis klubblokaler. Satsing på musikkorps til 17.mai	x	x	
UL Vårfryd	Ønsker: Klatrevegg, minigolf, skiskole alpint, vannaktiviteter, Satsing på revyer, underholdning, Prioritere Spongton	x	x	
Norsk folkehjelp	Ønsker: Oppegående museum, kommunal drift sammen med frivillige org.	x	x	
Tydal trekkspillklubb	Ønsker: Egnede lokaler til liveopptreden musikk, teater artister utenfra. Utstyrt øvingslokale gratis. Rimelig husleie ved kulturarr.	x	x	
Græsli IL	Fellesaktiviteter for eldre på grendaplan. Nærmiljøtiltak.			
Tydal snøscooterklubb	Løyper til rekreasjonskjøring, utvidelse av løypenett. Større satsing på offpist-kjøring for ski og brett. Mangfold av kulturtilbud. Turisme.			
Tydal sanitetsforening		x		
Tydal gammeldanslag	Ønsker faste dansekvelder for å bevare tradisjonsdans. Aktiviteter for barn og unge i samarbeid med skolen.	x	x	x
Selbu og Tydal historielag	Samarbeid med alle instanser.			
Tydal skytterlag	Ønsker hall/rom for innendørs skytebane i området Kløfta.			
Tydal Jeger og fiskeforening	Planlegger fiskekultivering, villmarksleir skoleklasser, hundredressur, Sikre adkomst, opparbeide faste leirplasser ved attraktive fiskeplasser med gapahuker, videreutvikle Brekka/Kistafoss-området til et levende museumsområde-gjerne med gangbru over Nea for å lette adkomst til Henfallet. Utdanne lokale guider/organisere en guidepool, videreutvikle skytebanen, videreutvikle Karoliner-spelet, utvikle Kistafoss kraftverk.	x	x	x
Kor Magnon	Bowlinghall, danstilbud for barn, korps, kulturhus, festival på Stugguvollmoen, åpent museum,	x	x	x
Tydal menighetsråd	Skolegudstjeneste før jul, ivareta pilegrimsled, familierelaterte aktiviteter.	x	x	x
Tydal musikk-korps	Åpent museum, utvikle Brekka/Kistafossen. Bruk av Storaunstuggu. Lokale guider	x	x	x
Tydal Toradergruppe	Aerobic, Zumba, Større innendørs skytebane, klatrevegg, Spinning, Step.	x	x	x
Tydal Husflidslag	Utsalg av husflidsprodukter,			
Tydal MK				
Tydal IL	Prioriterer Kløfta-anlegget	x	x	x

